

STRESZCZENIE

Lokalna polityka gospodarcza i jej wpływ na rozwój lokalny

Rozwój lokalny jest procesem długotrwałym i złożonym. Oznacza ukierunkowane, pozytywne zmiany zachodzące na danym obszarze, które są odpowiedzią na powstanie konkretnych potrzeb. Władze lokalne (gminne), przy wykorzystaniu odpowiednich narzędzi, podejmują szereg działań, aby uzyskać oczekiwane efekty, przede wszystkim w postaci zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy. Działania, których celem jest wpływanie na kierunki zmian znajdujących się na obszarze gminy struktur gospodarczych oraz wprowadzenie gminy na długofalową ścieżkę rozwoju wpisują się w prowadzoną przez władze lokalne politykę gospodarczą. Polityka ta realizowana jest w gminie za pomocą zestawu instrumentów o charakterze decyzyjnym, planistycznym i inwestycyjnym, które wpływają na decyzje wewnętrznych (lokalnych) i zewnętrznych (zlokalizowanych poza obszarem gminy) podmiotów gospodarczych, jak również innych jednostek związanych z lokalną przedsiębiorczością.

Z punktu widzenia zarządzania rozwojem lokalnym zasadnicze znaczenie mają decyzje podejmowane w trakcie realizacji procedury planowania i zadań określonych w strategii rozwoju lokalnego. Stanowi ona planistyczny fundament rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego, który wskazuje kierunki rozwoju gminy. Oddziaływanie na lokalny rozwój gospodarczy poprzez zapisy strategii (cele w niej zawarte) zdeterminowane jest m.in. czynnikami endo- i egzogenicznymi. Szczególnego znaczenia nabiera określanie przez władze lokalne zadań zapisanych w strategii pod kątem realizowanej lokalnej polityki gospodarczej.

Zagadnienie wpływu lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny jest zagadnieniem istotnym dla samorządów, stanowi też interesujący obszar badawczy z dziedziny ekonomii. Tematyce rozwoju lokalnego poświęcono już wiele publikacji, jednakże połączenie tego zagadnienia z lokalną polityką gospodarczą jest stosunkowo nowym i dynamicznie rozwijającym się obszarem badawczym. Warto podkreślić, że o ile studia nad samorządem terytorialnym i lokalną polityką gospodarczą doczekały się już bogatej literatury i badań, o tyle problemem wymagającym zbadania pozostają wzajemne uwarunkowania lokalnej polityki gospodarczej i rozwoju lokalnego. Dlatego też, treść rozprawy doktorskiej została podporządkowana odpowiedzi na pytanie: *Czy i w jaki sposób realizowana w gminie lokalna polityka gospodarcza wpływa na poziom i tempo rozwoju?* Podjęty problem badawczy jest

bardzo aktualny, gdyż zagadnienie wpływu lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny jest przedmiotem szczególnego zainteresowania władz lokalnych, które coraz częściej poszukują modelowych rozwiązań w literaturze przedmiotu. Sporadycznie ukazują się prace chociaż pośrednio poruszające problematykę znaczenia i metod oddziaływani władz lokalnych na rozwój lokalny, ustalające pewne prawidłowości zachodzące w gminach. Aparat teoretyczny często też nie nadąża z monitoringiem sfery realnej. Istnieje zatem zapotrzebowanie na objęcie badaniami, nadal nie do końca rozpoznanych procesów zachodzących w układzie: samorząd gminy i realizowana polityka gospodarcza a rozwój lokalny. Ponadto, nie zawsze wśród władz lokalnych istnieje świadomość kreowania - za pomocą odpowiednich instrumentów – lokalnej polityki gospodarczej z perspektywy jej oddziaływania na rozwój lokalny (mimo, iż polski model samorządu lokalnego stwarza władzom lokalnym możliwości oddziaływania na rozwój lokalny). Zmiana takiego postrzegania, tj. posiadania przez władze lokalne świadomości wpływu lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny, a co za tym idzie podejmowanie działań (wykorzystujących instrumenty tej polityki) jest istotne z punktu widzenia zaspokajania potrzeb ludności, czy rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Rodzi się przez to potrzeba wyraźnej literaturowej artykulacji przedstawiania samorządowi gminy jego potencjalnych możliwości wpływania na lokalny rozwój.

W kontekście zarysowanych przesłanek podjęcia tematu, problem badawczy stanowiła próba odpowiedzi na pytanie: *Czy i w jaki sposób realizowana w gminie lokalna polityka gospodarcza wpływa na poziom i tempo rozwoju?* W trakcie realizacji celu głównego rozprawy, tj. *identyfikacji wpływu realizowanej w gminach lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny* weryfikacji poddana została hipoteza główna: *Typ lokalnej polityki gospodarczej realizowanej w gminie wpływa na poziom i dynamikę rozwoju lokalnego.* Złożoność problematyki badawczej spowodowała konieczność wyłonienia również hipotez szczegółowych, tj.:

- H1: możliwe jest określenie typu lokalnej polityki gospodarczej, na podstawie m.in. misji i celów zapisanych w realizowanej strategii rozwoju gminy;
- H2: istnieją interakcje między typem lokalnej polityki gospodarczej a poziomem i tempem rozwoju gminy;
- H3: typ realizowanej w gminie lokalnej polityki gospodarczej determinuje ścieżkę jej rozwoju;
- H4: metody wielowymiarowej analizy danych, w tym porządkowanie liniowe i klasyfikacja dynamiczna, umożliwiają identyfikację grup gmin podobnych w poziomie i tempie

rozwoju (tj. najbliższych pod względem sąsiedztwa w przestrzeni wielowymiarowej cech).

Wypełnienie głównego celu rozprawy oraz weryfikację postawionych hipotez badawczych (głównej i szczegółowych) przeprowadzono poprzez wypełnienie zadań określonych w celach szczegółowych, a mianowicie:

- 1/ dokonano przeglądu aktów prawnych stanowiących o ustroju samorządu terytorialnego w Polsce, zadaniach i realizacji polityki gospodarczej;
- 2/ zidentyfikowano teoretyczne podstawy rozwoju lokalnego (teorie i koncepcje);
- 3/ zestawiono definicje rozwoju lokalnego oraz określono czynniki i mierniki rozwoju terytorialnego (w tym zrównoważonego);
- 4/ przedstawiono definicje gospodarki lokalnej, lokalnej polityki gospodarczej, cele lokalnej polityki oraz zidentyfikowano obszary oddziaływania samorządu lokalnego na gospodarkę; 5/ dokonano klasyfikacji instrumentów oddziaływania lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny;
- 6/ rozpoznano znaczenie planowania strategicznego dla rozwoju lokalnego oraz źródła finansowania rozwoju;
- 7/ scharakteryzowano uwarunkowania społeczno-gospodarcze funkcjonowania badanych gmin;
- 8/ określono politykę budżetową i inwestycyjną realizowaną w badanych gminach;
- 9/ zaprezentowano realizowaną w gminach politykę przestrzenną i lokalną politykę gospodarczą;
- 10/ zidentyfikowano i oceniono poziom i tendencje rozwojowe gmin w wymiarach: gospodarczym, społecznym z elementami wymiaru instytucjonalno-politycznego i środowiskowym z elementami wymiaru przestrzennego oraz ogólnym rozwoju lokalnego oraz poziom zróżnicowania i dynamikę rozwoju lokalnego w badanych gminach na tle pozostałych jednostek terytorialnych szczebla NUTS 5 – gmin województwa dolnośląskiego, z uwzględnieniem ich typów (miejskie, wiejskie, miejsko-wiejskie, miasta na prawach powiatu);
- 11/ określono, z wykorzystaniem zaproponowanej metodyki, na podstawie relacji między wskaźnikami charakteru związku zmiennych z diagnostycznych z kryterium ogólnym,
- 12/ określono, na podstawie zaproponowanej metodyki, relacje między typem lokalnej polityki gospodarczej w badanych gminach a poziomem i dynamiką ich rozwoju.

Wypełnieniu celu głównego i szczegółowych podporządkowano układ i treść pracy, i tak:

- 1/ w pierwszym rozdziale dokonano przeglądu aktów prawnych stanowiących o ustroju samorządu terytorialnego w Polsce, zadaniach i realizacji polityki gospodarczej co umożliwiło osiągnięcie pierwszego z celów szczegółowych,
- 2/ treść drugiego rozdziału pozwoliła na realizację drugiego i trzeciego z założonych celów szczegółowych, czyli identyfikację teoretycznych podstaw rozwoju lokalnego (teorii i koncepcji), jak również przegląd definicji rozwoju lokalnego oraz określenie czynników i mierników rozwoju terytorialnego (w tym zrównoważonego);
- 3/ realizacji czwartego i piątego celu szczegółowego (przedstawienie definicji gospodarki lokalnej, lokalnej polityki gospodarczej, celów lokalnej polityki, identyfikacja obszarów oddziaływania samorządu lokalnego na gospodarkę oraz klasyfikacja instrumentów oddziaływania lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny) sprzyjały informacje zebrane w rozdziale pierwszym;
- 4/ realizację szóstego z celów szczegółowych, tj. rozpoznanie znaczenia planowania strategicznego dla rozwoju lokalnego oraz źródeł finansowania rozwoju stanowiły treści przedstawione w drugim rozdziale;
- 5/ w scharakteryzowaniu, po wcześniejszym rozpoznaniu możliwości pozyskania danych, uwarunkowań społeczno-gospodarczych funkcjonowania badanych gmin (cel siódmy) pomocne stały się treści rozdziału trzeciego;
- 6/ określeniu polityki budżetowej i inwestycyjnej realizowanej w badanych gminach (cel ósmy) posłużyły treści przedstawione w rozdziale czwartym;
- 7/ realizacja celu dziewiątego, tj. prezentacja polityki przestrzennej i realizowanej w gminach lokalnej polityki gospodarczej to zawartość rozdziału piątego;
- 8/ realizację celu dziesiątego, tj. identyfikację i ocenę, po określeniu wartości referencyjnych wskaźników, poziomu i tendencji rozwojowych gmin w wymiarach: gospodarczym, społecznym z elementami wymiaru instytucjonalno-politycznego, środowiskowym z elementami wymiaru przestrzennego oraz ogólnym rozwoju lokalnego oraz poziomu zróżnicowania i dynamiki rozwoju lokalnego w badanych gminach na tle pozostałych jednostek terytorialnych szczebla NUTS 5 – gmin województwa dolnośląskiego, z uwzględnieniem ich typów (miejskie, wiejskie, miejsko-wiejskie, miasta na prawach powiatu) umożliwiły treści przedstawione w szóstym rozdziale;
- 9/ propozycję metodyki określenia wartości referencyjnych (cel jedenasty), na podstawie relacji między wskaźnikami zrealizowano w rozdziale szóstym;

10/ zastosowaniu zaproponowanej metodyki określenia relacji między typem lokalnej polityki gospodarczej a poziomem i dynamiką rozwoju w badanych gminach (cel dwunasty) sprzyjały treści rozdziału siódmego.

Realizacja celu głównego i celów szczegółowych wymagała zastosowania następujących metod badawczych: studia literaturowe i analiza aktów prawnych, metody analizy porównawczej, metody wielowymiarowej analizy statystycznej. Ponadto do oceny wskaźników zrównoważonego rozwoju jako techniki badania przyjęto m.in.: analizę zmiennych, wskaźniki agregatowe oraz taksonomię dynamiczną (schemat „mapa analizy”). Propozycja metodyki badawczej – mapa analizy – do oceny relacji między realizowaną w gminie lokalną polityką gospodarczą a poziomem i tempem rozwoju została wykorzystana w realizacji badania.

Zakres przestrzenny przeprowadzonych badań obejmował gminy różnych typów (dywersyfikacja możliwości obserwacji): miasto na prawach powiatu – Jelenią Górę, gminę miejską – Bolesławiec, gminę wiejską – Jeżów Sudecki, gminę miejsko-wiejską – Polkowice, a tłem dla realizowanych badań były wszystkie gminy województwa dolnośląskiego.

Zakres czasowy realizowanej w rozdziałach 3., 4. i 5. analizy gmin wybranych do oceny obejmował lata 1995-2016, natomiast w rozdziale 6. i 7. (wskaźniki zrównoważonego rozwoju) z uwagi na dostępność niezbędnych danych, latach 2002-2016. W niektórych tabelach zawartych w pracy, co wskazano w części opisowej – występowały braki danych dostępnych w GUS (statystyka układów lokalnych gmin w oficjalnych statystykach Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) jest niepełna).

Praca składa się z siedmiu rozdziałów, wstępu i zakończenia. Rozdział pierwszy, miał za zadanie objaśnienie pojęcia lokalnej polityki gospodarczej oraz jej celów, obszarów i instrumentów oddziaływania. W rozdziale drugim objaśniono: pojęcie, cele, czynniki i cechy rozwoju lokalnego. Przybliżono teorie rozwoju regionalnego oraz lokalnego. Opisano pojęcie zrównoważonego rozwoju, jak również wskazano wskaźniki rozwoju zrównoważonego (służące do monitorowania zrównoważonego rozwoju). Rozdział trzeci poświęcono omówieniu społeczno-gospodarczych uwarunkowań kreowania i realizacji lokalnej polityki gospodarczej na przykładzie wybranych gmin. Jako obiekty badań wyodrębniono cztery gminy zróżnicowane pod względem potencjału gospodarczego, przestrzennego, demograficznego oraz zasobów naturalnych, dokonano charakterystyki badanych gmin. Poddano analizie dynamikę zmian na rynku pracy oraz omówiono przekształcenia w strukturze funkcjonalnej. Rozdział czwarty poświęcono analizie budżetu i polityce inwestycyjnej wybranych gmin. Omówiono również stan zadłużenia gmin w latach 2014-

2016, który implikuje zdolność gmin w podejmowaniu inwestycji i ma odzwierciedlenie w ich możliwościach rozwojowych. W rozdziale piątym omówiono zagadnienia zagospodarowania przestrzeni i realizację polityki lokalnej. Podkreślono znaczenie strategii rozwoju lokalnego jako planistycznego fundamentu rozwoju gospodarczego, wskazującego kierunki rozwoju. W rozdziale szóstym dokonano pomiaru i oceny poziomu rozwoju lokalnego w badanych gminach. Wyodrębniono wskaźniki i obszary oceny poziomu rozwoju gmin oraz określono wartości referencyjne wskaźników. Dokonano oceny w zakresie wymiaru gospodarczego, społecznego z elementami wymiaru instytucjonalno-politycznego oraz środowiskowego z elementami wymiaru przestrzennego, jak również oceny poziomu rozwoju w badanych gminach w ujęciu agregatowym. Wyznaczono i przeanalizowano również prognozy dla lat 2017, 2018 i 2019, pod kątem zmian w zakresie wskaźników zrównoważonego rozwoju w ocenianych wymiarach dla analizowanych gmin. W rozdziale siódmym określono relacje między lokalną polityką gospodarczą a rozwojem lokalnym w gminach. Wykorzystano taksonomię dynamiczną oraz macierz odległości euklidesowej w przestrzeni wielowymiarowej cech w celu identyfikacji grup gmin podobnych z uwagi na poziom i dynamikę rozwoju. Dokonano identyfikacji celów wspólnych w strategiach rozwoju gmin podobnych z uwagi na poziom i dynamikę rozwoju. Pomiar rozwoju lokalnego w gminach pod kątem celów określonych w strategiach rozwoju lokalnego oraz określenie relacji między typem lokalnej polityki gospodarczej a rozwojem lokalnym w gminach dostarczył informacji na temat wagi, jaką władze lokalne gmin przywiązują do problematyki lokalnej polityki gospodarczej.

Najważniejsze wnioski z przeprowadzonych w pracy studiów i krytycznej analizy literatury przedstawiono poniżej. Są to:

1. Wnikliwe studia literaturowe, jak również analiza strategii badanych gmin pozwoliły rozpoznać oraz ocenić typ lokalnej polityki gospodarczej prowadzonej w analizowanych gminach. Na tej podstawie dokonano wstępnej, pozytywnej weryfikacji pierwszej hipotezy szczegółowej głoszącej, że możliwe jest określenie, na podstawie m.in. wizji, misji i celów zapisanych w realizowanej strategii rozwoju gminy, typu lokalnej polityki gospodarczej.
2. Omawiane gminy różnią się pod względem potencjału społeczno-ekonomicznego, m.in. wielkością, warunkami naturalnymi, dostępnymi zasobami, kapitałem ludzkim, uwarunkowaniami kulturowymi, politycznymi, etc. Rozwój większości polskich gmin w większym stopniu zależy od egzogenicznych, w mniejszym od endogenicznych czynników rozwoju. Dlatego też problematyka barier i możliwości rozwoju lokalnego

może być umiejscowiona bardziej w samych gminach niż w ich otoczeniu. Niemniej jednak lokalizacja przestrzenna gmin stanowi istotny czynnik wpływający na ich rozwój.

3. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze wpływają na strukturę dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego, co z kolei stwarza zróżnicowane możliwości kształtowania lokalnej polityki gospodarczej. Bazując na potencjale dochodowym budżetu gminy można opracowywać scenariusze rozwoju, które w efekcie realizacji przedsięwzięć generują przyszłe dochody. Tempo przemian społeczno-gospodarczych w procesie rozwoju lokalnego zależy głównie od źródeł oraz skali dochodów generowanych przez gminę. To możliwości finansowe gminy w powiązaniu z jakością zarządzania determinują „rozmach” w wyznaczaniu strategicznych celów jej funkcjonowania i rozwoju.
4. Opracowana propozycja wskaźników oraz zbudowana baza danych umożliwiła ocenę poziomu rozwoju i śledzenie ścieżki zmian w zakresie wskaźników cząstkowych, w wymiarze gospodarczym, społeczno-instytucjonalnym, środowisko-przestrzennym i miernika agregatowego.
5. Strategia rozwoju lokalnego stanowi koncepcję rozwoju gminy. Jest przydatnym dokumentem pod warunkiem, że istnieje spójność pomiędzy wizją przyszłości zapisaną w tym strategicznym dokumencie, a tą – postrzeganą przez władze lokalne a zawarte w niej cele są realizowane (inaczej jest tylko „martwym” dokumentem, który nie ma żadnej siły oddziaływania, a informacje w niej zawarte okazują się nieprzydatne w praktyce).
6. Analiza strategii omawianych gmin pozwoliła stwierdzić, iż gminy te mają wspólne cele: ochronę środowiska, tworzenie nowych miejsc pracy, zrównoważony rozwój, etc. Studia literaturowe, jak również analiza strategii badanych gmin pozwoliły rozpoznać oraz określić typ realizowanych w tych gminach lokalnej polityki gospodarczej.
7. Realizacja dwunastego celu szczegółowego łączy się bezpośrednio z weryfikacją drugiej hipotezy szczegółowej, tj. istnieją interakcje między typem lokalnej polityki gospodarczej a poziomem i tempem rozwoju gminy.
8. Pozytywna weryfikacja trzeciej hipotezy szczegółowej głoszącej, że typ realizowanej w gminie lokalnej polityki gospodarczej determinuje ścieżkę jej zrównoważonego rozwoju wykazana została w wyniku oceny poziomu rozwoju w badanych gminach w ujęciu agregatowym. Prawdziwość hipotezy trzeciej potwierdziła szczegółowa analiza porównawcza gmin w zakresie wartości cząstkowych wskaźników agregatowych wraz z

podstawowymi statystykami i pozycjami gmin wśród grup gmin i na tle gmin województwa dolnośląskiego dla wymiarów: gospodarczego, społecznego z elementami wymiaru instytucjonalno-politycznego, środowiskowego z elementami wymiaru przestrzennego oraz wskaźnika ogólnego. Przeprowadzone badanie, z wykorzystaniem wskaźników agregatowych, cząstkowych oraz wskaźnika ogólnego, posłużyło przedstawieniu obrazu poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego analizowanych gmin. Polkowice wyróżniały się na tle omawianych gmin pod względem wartości wskaźników cząstkowych w wymiarach społeczno-instytucjonalnym, środowiskowo-przestrzennym oraz ogólnym, z wyjątkiem gospodarczego (w analizowanym okresie największe wartości wskaźników cząstkowych w wymiarze gospodarczym zaobserwowano dla Bolesławca). W analizowanym okresie Polkowice, Jelenia Góra i Bolesławiec zajmowały wysokie pozycje w zakresie wskaźnika cząstkowego w wymiarze środowiskowo-przestrzennym. Biorąc pod uwagę wartość wskaźnika ogólnego zrównoważonego rozwoju w analizowanych gminach w latach 2002-2016, wysokie pozycje zarówno wśród gmin województwa jak i odpowiadających im typów gmin zaobserwowano w Polkowicach i Bolesławcu (Polkowice – pozycja pierwsza w grupie gmin miejsko-wiejskich przez cały analizowany okres oraz pierwsza w województwie w 2006 r. oraz latach 2009-2013; Bolesławiec – pozycja pierwsza w grupie gmin miejskich w latach 2002-2011, pierwsza w województwie w latach 2002-2003 oraz 2005 roku). Pod względem wartości wskaźnika ogólnego zrównoważonego rozwoju Jelenia Góra wypada słabiej na tle Polkowic i Bolesławca mimo, iż zajmowała przez prawie cały analizowany okres trzecią pozycję (wyjątek stanowią lata 2014-2015 – pozycja czwarta) w grupie miast na prawach powiatu. Wskaźniki cząstkowe w wymiarze ogólnym wskazały na słabą pozycję Jeżowa Sudeckiego w porównaniu z pozostałymi gminami, tj. Polkowicami, Jelenią Górą i Bolesławcem.

9. Słuszność czwartej hipotezy szczegółowej potwierdziły rozważania dotyczące wykorzystania metod wielowymiarowej analizy danych. Metody porządkowania liniowego i klasyfikacja dynamiczna, umożliwiły identyfikację grup gmin o podobnym poziomie i tempie rozwoju.
10. Weryfikację hipotezy głównej głoszącej, że typ lokalnej polityki gospodarczej realizowanej w gminie wpływa na poziom i dynamikę rozwoju lokalnego przeprowadzono poprzez analizę wyników badania empirycznego zawartego w rozdziale siódmym, w którym wskazano na relacje między typem lokalnej polityki gospodarczej a poziomem i dynamiką rozwoju lokalnego w badanych gminach. W

przeprowadzonym badaniu wykorzystano taksonomię dynamiczną do identyfikacji grup gmin podobnych. Opracowana metodyka pozwoliła, po określeniu zakresu realizowanych w gminach strategii rozwoju lokalnego, na podstawie zbudowanej bazy danych dla zaproponowanej listy wskaźników, na wstępną ocenę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminach. Tłem dla prowadzonych badań w czterech gminach (Jelenia Góra, Bolesławca, Polkowice, Jeżów Sudecki) były pozostałe jst szczebla gminnego z województwa dolnośląskiego. Po ustaleniu wskaźników cząstkowych w wymiarach: gospodarczym, społeczno-instytucjonalnym i środowisko-przestrzennym oraz miernika agregatowego wyznaczono, wykorzystując macierz odległości euklidesowej w przestrzeni wielowymiarowej cech, zidentyfikowano gminy podobne. Dla Jeleniej Góry były to miasta Legnica i Lubań, dla Bolesławca to miasta Świdnica i Dzierżoniów, dla Polkowic to miejsko-wiejska gmina Bogatynia i gmina wiejska Kobierzyce, dla Jeżowa Sudeckiego były to gminy wiejskie Świdnica i Paszowice. Szczegółowa analiza zapisów realizowanych w tych gminach lokalnych polityk gospodarczych pozwoliła wykazać, że wpływają one na poziom i dynamikę rozwoju. Wyznaczenie gmin zbliżonych do ocenianych w pracy czterech gmin województwa Dolnośląskiego pod względem „ścieżek rozwoju” (gospodarczego, środowiskowo-przestrzennego, społeczno-instytucjonalnego i ogólnego) w latach 2002-2016 pozwoliło na porównanie realizowanych w tych gminach lokalnych polityk gospodarczych. Z przeprowadzonego badania wynika, że wzrosty (z wahaniami) w każdej trójce gmin (badana gmina i jej dwóch „sąsiadów”) w latach 2002-2016 odnotowano dla wymiaru społeczno-instytucjonalnego, gospodarczego i ogólnego (wskaźniki agregatowe w sferze środowisko-przestrzennej z uwagi na ich zróżnicowanie stwarzały trudności z interpretacją).

Analiza zmian wartości wskaźników agregatowych cząstkowych (dla wymiarów zrównoważonego rozwoju) i wskaźnika ogólnego wskazała, że realizacja podobnych (pod względem celów strategicznych zawartych w strategiach rozwoju) lokalnych polityk gospodarczych jest współbieżna z dynamiką rozwoju każdej grupy gmin.

Podsumowując, warto podkreślić, że lokalna polityka gospodarcza jest ważnym obszarem aktywności gmin, stanowi czynnik rozwoju samorządowej wspólnoty. Dlatego też istnieje potrzeba, zarówno naukowa, jak i praktyczna, aby sprecyzować działania gmin mające na celu lepsze wykorzystanie lokalnej polityki gospodarczej w rozwoju lokalnym. Najistotniejszym rezultatem niniejszej pracy jest wskazanie związku między lokalną polityką gospodarczą gmin a ich rozwojem lokalnym. Lokalna polityka gospodarcza i rozwój lokalny

wzajemnie na siebie oddziałują (pozytywnie i negatywnie), dopełniają się. Przeprowadzono badanie dostarczyło informacji na temat realizowanej przez gminy lokalnej polityki gospodarczej oraz jej wpływu na rozwój lokalny. Znajomość wpływu lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny powinna leżeć u podstaw strategicznych decyzji władz lokalnych, a także stanowić podstawę innych badań i analiz. Cel pracy został zrealizowany poprzez studia literatury przedmiotu, gminnych dokumentów urzędowych (budżetów gmin, Strategii Rozwoju Lokalnego, etc.) oraz badań własnych autorki przeprowadzonych przy wykorzystaniu danych statystycznych. W trakcie realizacji celu głównego pracy, osiągnięto wszystkie dwanaście celów szczegółowych określonych we wstępie pracy. Ponadto pozytywnie zweryfikowano hipotezę główną oraz hipotezy szczegółowe.

Jako rekomendacje badawcze autorki wskazać można dalsze prace w kierunku pogłębionych analiz przeprowadzonych dla kolejnych lat, pod kątem odpowiedzi na pytanie, czy lokalna polityka gospodarcza determinuje lokalny rozwój? Opracowana propozycja wskaźników oraz zbudowana baza danych może dać podstawę do ocen związanych z procesami konwergencji na poziomie układów lokalnych (województwa dolnośląskiego), a jej rozbudowa dla pozostałych polskich gmin prowadzić może do analiz na szczeblu krajowym.

Do problemów, które stwarzały trudności w realizacji celów pracy zaliczyć należy to, że dane statystyczne na temat układów lokalnych (gmin) zawarte w informacji oficjalnej statystyki (GUS) są niepełne, a analiza dynamiki w ujęciu lokalnym natrafia na duże ograniczenia – szczególnie z uwagi na dostępność porównywalnych danych dla długich okresów. Ponadto istotnym utrudnieniem w realizacji celów pracy stała się niechęć władz lokalnych do dialogu w sprawie oceny lokalnej polityki gospodarczej realizowanej w zarządzanych przez nie gminach. Wstępnie, planując badanie założono, iż z władzami wybranych gmin zostaną przeprowadzone wywiady – w formie wstępnego badania ankietowego i pogłębionego wywiadu. Przygotowano ankietę, na którą odpowiedź uzyskano jedynie od wóldarzy Jeleniej Góry. Natomiast, pomimo wielokrotnych monitów, zarządzający pozostałymi j.s.t. nie podjęli trudu odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie – dlatego nie zamieszono formularza ani wyników jednej ankiety w pracy.

Inspiracją do podjęcia badań nad wpływem lokalnej polityki gospodarczej na rozwój lokalny w omawianych gminach były pytania nurtujące autorkę niniejszej rozprawy: co jest przyczyną różnicy w rozwoju gospodarczym między tymi gminami oraz jaką rolę odgrywa sposób prowadzenia lokalnej polityki gospodarczej. Studia nad tym zagadnieniem zrealizowane w pracy dotyczyły czterech gmin o różnym potencjale i rodzaju: miasto na prawach powiatu Jelenia Góra, gmina miejska Bolesławca, gmina miejsko-wiejska Polkowice

i gmina wiejska Jeżów Sudecki. Tłem dla oceny były wszystkie gminy województwa dolnośląskiego. Wyniki badań przedstawione w niniejszej pracy mogą wnieść nowe informacje do literatury przedmiotu, a także być przydatne dla władz lokalnych, podejmujących decyzje w zakresie formułowania i realizacji lokalnej polityki gospodarczej.